

Lagutskottet

Regeringens berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2025

Till kulturutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2025 (B 20/2025 rd): Ärendet har remitterats till lagutskottet för utlåtande till kulturutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Jasmiina Jokinen, justitieministeriet
- specialsakkunnig Elina Halimaa, Domstolsverket
- ledande lagman Timo Heikkinen, Östra Nylands tingsrätt
- tingsdomare Wilhelm Norrman, Västra Nylands tingsrätt
- professor Mikko Aaltonen.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Lapplands tingsrätt
- Österbottens tingsrätt
- Egentliga Finlands tingsrätt
- Svenska Finlands folkting.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Statsrådet lämnar varje valperiod till riksdagen en berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen och om hur de språkliga rättigheterna förverkligats samt vid behov även om andra omständigheter som gäller språk. I berättelsen behandlas utöver finska och svenska åtminstone samiska, romani och teckenspråk.

Berättelsen innehåller aktuell information om språkförhållandena i Finland, om strukturer som stöder språkliga rättigheter, om hur administrativa förändringar inverkar på språkgrupperna samt om erfarenheter av hur de språkliga rättigheterna tillgodoses hos myndigheter. Som separata teman behandlas dessutom digitalisering, tillgodoseendet av språkliga rättigheter inom

Utlåtande LaUU 1/2026 rd

rättsväsendet, de tvåspråkiga välfärdsområdena, situationen för Finlands nationalspråk och de teckenspråkigas rättigheter.

Laguskottet fokuserar på hur de språkliga rättigheterna tillgodoses inom rättsväsendet ur svenskans synvinkel. Särskilt relevant i detta sammanhang är den strukturreform av tingsrätterna som trädde i kraft 2019 och som innebar att antalet tingsrätter minskade och att sammanträdesplatser drogs in. Reformen påverkade också de tvåspråkiga tingsrätterna, eftersom antalet sådana i Fastlandsfinland minskade från åtta till fem. Fyra sammanträdesplatser i tvåspråkiga kommuner drogs också in. Dessutom ändrades majoritetsspråket vid Österbottens tingsrätt från svenska till finska.

Redan under beredningen av strukturreformen uppskattades det att ändringen skulle få konsekvenser för den praktiska tillämpningen av de språkliga rättigheterna (se B, s. 120). Riksdagen förutsatte utifrån laguskottets betänkande att regeringen bevakar effekterna av omstruktureringen av tingsrätterna med särskilt fokus bland annat på fullföljandet av de språkliga rättigheterna samt att regeringen lämnar laguskottet en utredning om detta före utgången av 2022 (RSv 126/2017 rd, LaUB 11/2017 rd).

Av den utredning som då lämnades till laguskottet framgick bland annat att personalens åsikter om strukturreformen av tingsrätterna varierade mycket. Kritisk respons erhöles särskilt från Östra Nylands tingsrätt, som bildades genom sammanslagning av fyra tingsrätter (EÄ 58/2022 rd). I fråga om språkliga rättigheter aktualiserades särskilt svårigheterna med att rekrytera svenskkunniga tingssekreterare i Nyland. Eftersom granskningsperioden för utredningen var kort ansåg laguskottet att det var motiverat att fortsatt följa upp konsekvenserna av tingsrätternas strukturreform, med särskild uppmärksamhet på de omständigheter som nämns i riksdagens uttalande (se LaVP 138/2022 vp, punkt 4).

Mot bakgrund av det som sägs ovan anser laguskottet att det är mycket positivt att tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna inom rättsväsendet behandlas som ett separat tema i den nu aktuella språkberättelsen. Av berättelsen framgår att uppföljningen av hur de språkliga rättigheterna tillgodoses har fortsatt. Domstolarna har bland annat fått en enkät där man i stor utsträckning har utrett de tvåspråkiga domstolarnas verksamhet på svenska. Enligt enkäten har strukturreformen av tingsrätterna haft negativa konsekvenser för den svenskspråkiga verksamheten, bland annat när det gäller rekrytering av tvåspråkig personal, särskilt kanslipersonal, användningen av svenska, personalens språkkunskaper och kundernas kännedom om tillgången till svenskspråkiga tjänster. I synnerhet inom området för den tidigare Östra Nylands tingsrätt bedöms språktjänsterna ha försämrats. Nedläggningen av Borgå kansli har även inneburit att en svenskspråkig arbetsmiljö gått förlorad.

I praktiken har det också uppkommit situationer där en part eller delaktig har avstått från sin rätt att använda svenska eller bytt till finska som rättegångsspråk. Användningen av svenska som rättegångsspråk har alltså minskat. Utvecklingen bedöms ha inletts redan före tingsrätternas strukturreform. De bakomliggande orsakerna anses bland annat ha hängt samman med biträdenas språkkunskaper och det låga antalet svenskspråkiga biträden, de delaktigas tvåspråkighet eller uppfattning att handläggningen går snabbare på finska, samt misstro mot möjligheten att få svensk handläggning och mot svenskans kvalitet i processen. När det gäller brottmål har utskottet

Utlåtande LaUU 1/2026 rd

också gjorts uppmärksamt på polisernas ringa kunskaper i svenska, eftersom detta påverkar vilket språk som används i inledningsskedet av straffprocessen. Dessutom har uppmärksamhet fästs vid att det i Finland inte ordnas svenskspråkig rättstradenomutbildning.

Utifrån erhållen utredning finns det brister i det faktiska tillgodoseendet av de svenskspråkigas språkliga rättigheter inom rättsväsendet. Lagutskottet fäster allvarlig uppmärksamhet vid situationen och anser att åtgärder måste vidtas för att förbättra den. Enligt 17 § 2 mom. i grundlagen ska vars och ens rätt att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt att få expeditioner på detta språk tryggas genom lag. Det allmänna ska tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhällseliga behov enligt lika grunder.

Berättelsen innehåller inga rekommendationer eller förslag till åtgärder för att åtgärda de brister som upptäckts. Utskottet anser det vara viktigt att man börjar kartlägga och genomföra sådana åtgärder i praktiken. Vid kartläggningen bör det enligt den erhållna utredningen noteras att behovet av korrigerande åtgärder inte enbart berör rättsväsendet och domstolsbehandlingen, utan att frågan är bredare och berör flera aktörer och processens olika skeden.

Avslutningsvis konstaterar utskottet att det anser att berättelsepraxisen framöver med fördel kunde utvecklas så att berättelsen, utöver en beskrivning av språkförhållandena, i möjligaste mån också innehåller rekommendationer och förslag till åtgärder för att förbättra språkförhållandena.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Lagutskottet föreslår

att kulturutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande LaUU 1/2026 rd

Helsingfors 12.3.2026

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Juho Eerola saf
vice ordförande Sandra Bergqvist sv
medlem Pekka Aittakumpu saf
medlem Atte Harjanne gröna
medlem Pia Hiltunen sd
medlem Jessi Jokelainen vänst
medlem Anette Karlsson sd
medlem Rami Lehtinen saf
medlem Timo Mehtälä cent
medlem Susanne Päivärinta saml
medlem Mika Riipi cent
medlem Joakim Vigelius saf
medlem Juha Viitala sd.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.